

Secció III. Altres disposicions i actes administratius

CONSELL INSULAR DE MALLORCA

DEPARTAMENT DE CULTURA I PATRIMONI

1227

Acord d'incoació de l'expedient de declaració com a Bé d'Interès Cultural Immaterial de Mallorca a favor les Beneïdes de Sant Antoni de Muro

A la sessió del dia 27 de gener de 2026, la Comissió Insular de Patrimoni Històric de Mallorca, va acordar, entre d'altres, el següent:

I.- Incoar l'expedient de declaració com a Bé d'Interès Cultural Immaterial de Mallorca les Beneïdes de Sant Antoni Abad de Muro, incloent el conjunt de pràctiques, usos i representacions. Tot de conformitat amb allò que disposen els articles 14 a 16 de la Llei 18/2019, de 8 d'abril, de salvaguarda del patrimoni cultural immaterial de les Illes Balears, i amb l'informe tècnic de 7 de gener de 2026, que s'adjunta i forma part integrant del present acord.

II.- D'acord amb el que estableix l'article 15.3 de la Llei 18/2019, de 8 d'abril, de salvaguarda del patrimoni cultural immaterial de les Illes Balears, la incoació d'aquest expedient ja determina l'aplicació de les mesures de salvaguarda establertes en aquesta Llei.

III.- Notificar aquest acord a les comunitats, grups o persones portadors d'aquest patrimoni cultural immaterial i a l'ajuntament vinculat amb el bé cultural immaterial.

IV.- Publicar aquest acord d'incoació al Butlletí Oficial de les Illes Balears i anotar preventivament la incoació d'aquest expedient al Registre Insular de Béns d'Interès Cultural Immaterial, i comunicar-ho a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears perquè procedeixi a la seva anotació preventiva al Registre de Béns d'Interès Cultural Immaterial de les Illes Balears i a la vegada comuniqui aquest acord al Ministeri de Cultura per a la seva inclusió a l'Inventari General de Patrimoni Cultural Immaterial, d'acord amb l'article 14.3 de la Llei 10/2015, de 26 de maig, per a la salvaguarda del Patrimoni Cultural Immaterial.

Al lloc i data de la signatura electrònica (5 de febrer de 2026)

El secretari de la Comissió Insular de Patrimoni Històric de Mallorca

Miguel Barceló Llompart

ANNEX

INFORME TÈCNIC de 7/01/2026

En data 11.01.2023 (Reg. entrada núm. 2919/2023), Francisco Sabater Mulet, com a secretari de l'Ajuntament de Muro, va remetre al Consell de Mallorca el certificat de l'acord del ple, adoptat en sessió ordinària de data 29 de desembre de 2022, de sol·licitud de declaració de les Beneïdes de sant Antoni com a Bé d'Interès Cultural Immaterial de Mallorca (BICIM), en virtut de la Llei 18/2019, de 8 d'abril, de salvaguarda del patrimoni cultural immaterial de les Illes Balears.

Aquest informe tècnic ha estat elaborat en base a l'informe històric remès per l'Ajuntament de Muro i redactat per Damià Payeras Capó, investigador i especialista en tradicions i festes locals del municipi. També s'ha incorporat la informació de la fitxa corresponent a les Beneïdes de sant Antoni de Muro de l'Inventari del Patrimoni cultural Immaterial de l'illa de Mallorca (IPCIM) del Consell de Mallorca (IPCIM_MURO_002).

1. IDENTIFICACIÓ

NOM PROPI DE L'ELEMENT:

Denominació principal: Beneïdes de sant Antoni.

2. TIPUS DE BÉ

Immaterial. Festes, creences, rituals i cerimònies.

3. OBJECTE DE LA DECLARACIÓ

3.1. IDENTIFICACIÓ DEL SUBJECTE O COL·LECTIU TITULAR DE LA MANIFESTACIÓ I LA SEVA IMPLICACIÓ

La comunitat de Muro, els veïns i veïnes de totes les edats, entitats culturals i religioses, conformen el subjecte col·lectiu que reconeix la festa com a part del seu patrimoni.

Actualment, hi participen:

- Parròquia de sant Joan Baptista (organització del culte).
- Ajuntament de Muro (coordinació logística i suport).
- Associacions musicals (Banda Unió Artística Murera).
- Agrupació folklòrica.
- Colles de xeremiers.
- Agrupacions de dimonis.
- Propietaris de cavalleries i bestiar que prenen part en les Beneïdes.
- Grups de persones que munten les carrosses i comparses.
- Grups de recerca i divulgació local.
- Ciutadania.

Històricament, l'obreria de sant Antoni i, posteriorment, la *Unión Agrícola Murense* (1914–1992), que tingué un paper clau en l'organització i impuls de les Beneïdes i en el sosteniment del culte i de l'esplendor festiu.

3.2. ORIGEN

Sant Antoni Abat, des de finals de l'Edat Mitjana, és considerat protector dels animals, especialment dels domèstics i del bestiar, així com de les feines del camp. La seva festivitat és el dia 17 de gener - en el moment de l'any en què la terra no dona fruits -, per la qual cosa aquest sant és invocat per assegurar-ne bones collites. Per aquest motiu, el patronatge de sant Antoni no es va limitar únicament a les activitats ramaderes, sinó també a les agràries.

En definitiva, sant Antoni és el sant de la pagesia per antonomàsia, que ha esdevingut un personatge mític, venerat des de fa centúries al ple de l'hivern al llarg de tota la geografia mallorquina. A Muro, les Beneïdes constitueixen l'acte més emblemàtic de la festa de sant Antoni Abat.

4. MEMÒRIA

4.1. MEMÒRIA HISTÒRICA

4.1.1. LA DEVOCIÓ DE SANT ANTONI ABAD A MURO

Entre les quatre institucions religioses consignades en el *Llibre del Repartiment*, en primer lloc, hi figuren els frares de sant Antoni, que s'encarregaven d'atendre els malalts "tocats del foc de sant Antoni", nom popular amb el qual es coneix l'ergotisme gangrenós -. Per tant, el culte a sant Antoni Abad a Mallorca es va difondre tot just després la conquesta catalana de 1229, a través de l'ordre antonià. La difusió de la *Vida de sant Antoni* i d'altres relats centrats en la hagiografia de l'eremita, per part dels frares de la seva orde, estimularen la seva devoció. Com a conseqüència, ben aviat va començar a rebre llegats i almoines, així com es va fundar la casa-hospital de sant Antoni de Viana, a Palma.

En el cas de Muro, en el segle XIII ja hi ha constància documental de deixes pies testamentàries a favor de sant Antoni de Viana. Tenint en compte les referències documentals, és molt possible que a finals del segle XIII o a començaments del segle XIV, la vila de Muro donés culte a sant Antoni de Viana en un altar o capella situada a l'interior del temple parroquial primitiu, el qual es va anar engrandint, mitjançant la construcció de nous trams o amb l'obertura de capelles laterals. Una d'aquestes capelles, construïda probablement vers la meitat del segle XIV, estaria dedicada al sant anacoreta. Com totes les capelles de les esglésies de Mallorca dedicades a sant Antoni de Viana, estava sota la jurisdicció dels frares antonians, gràcies a diferents butlles pontificies.

El 1414, el prevere murer mossèn Jaume Mollet fundà un benefici sacerdotal perpetu a l'altar de sant Antoni, consolidant litúrgicament el culte i les celebracions. De fet, la clau de volta de l'actual capella de sant Antoni encara conserva l'escut (dos molls) de Mossèn Mollet. Durant els segles XIV–XV es dotà la capella d'un retaule gòtic de pedra amb escenes de la vida del sant. Aquest retaule fou substituït a la primera meitat del segle XVIII per l'actual retaule barroc, que fou restaurat el 2015. Les visites pastorals posteriors al Concili de Trent (segles XVI–XVIII) registraren i ordenaren la pràctica del culte i la dotació d'elements materials (llànties, canelobres, sacres, domassos).

L'obreria de sant Antoni de Viana era una de les més riques de la parròquia de Muro, bona prova de la devoció al sant protector dels animals. Solia estar formada per dos seglars i un prevere; i tenia l'objectiu de promoure el culte a sant Antoni, mantenir la dignitat de la seva capella i organitzar la festivitat anual, amb murta, completes, ofici major amb sermó, processó, Beneïdes solemnes, refresc, etc. Tot era sufragat gràcies a les almoines que lliuraven els feligresos, al llarg de l'any, en metàl·lic o en espècie: blat i, principalment, porcelletes, tot evocant la relació del sant ermità i l'orde antonià amb el bestiar porcí, que durant segles fou la base de l'alimentació a Mallorca. Els animals rebuts habitualment es venien i algunes vegades es rifaven. Amb els imports de la venda o del sorteig, es feia créixer l'esplendor del culte al sant, al mateix temps que s'embellia la seva capella o s'hi feien treballs de manteniment i conservació.

La figura de l'obrer és encara a molts de pobles de Mallorca, l'ànima de les festes de sant Antoni. A Muro l'obreria desaparegué a mitjan segle XX.

4.1.2. L'IMPULS A LES BENEÏDES

L'any 1361 es va constituir a Palma la Confraria del benaventurat sant Antoni de Viana, popularment coneguda com a “Confraria dels Hortolans”. La benedicció del bestiar es feia davant la Reial Casa-Hospital de sant Antoni de Viana. La solemnitat amb què se celebrava la festa de sant Antoni a Palma serviria de pauta i d'estímul per a la celebració en els pobles de Mallorca; per la qual cosa és molt probable que la benedicció dels animals també s'expandís per la resta de l'illa.

A Muro, la benedicció d'animals és un ritual que ja feien els frares mínims del convent de santa Anna, començant el segle XVIII. És de suposar que la Parròquia - tot i no haver-hi constància documental fins l'any 1839 -, des de molt antic hauria organitzat la benedicció del bestiar, com a prolongació de les celebracions litúrgiques celebrades a l'església i nota culminant de la festivitat antoniana.

Aproximadament fins poc abans de la primera meitat del segle XX, les Beneïdes de sant Antoni eren organitzades per la Parròquia, juntament amb l'obreria del sant.

El 1914 es va fundar la societat *Unión Agrícola Murense* (1914-1992), popularment anomenada “Sa Societat de ses bísties”, de caràcter mutualista, formada per petits propietaris de bestiar, amb l'objectiu d'ajudar als pagesos de Muro en cas de desgràcia, malaltia o mort d'aquests animals. Sant Antoni, protector dels animals, fou aviat objecte d'atenció fins el punt que la Societat es va fer càrrec de l'organització de les Beneïdes substituint, en part, les funcions ancestrals de l'antiga obreria.

A partir de l'any 1925 les Beneïdes de Muro varen agafar impuls, gràcies al paper de Sa Societat, que s'encarregava de l'organització i dinamització, amb una petita ajuda de l'Ajuntament, que donava una petita quantitat per premis i cedia la banda de música, i la col·laboració de l'església. Les Beneïdes també s'anomenaven corregudes, ja que les carreres al galop dels bestiaris equins esdevenien un dels moments més apoteòsics. Tal com es coneixen a l'actualitat, les Beneïdes es configuraren a finals de la dècada de 1940.

Amb els anys, i com a conseqüència del progressiu declivi i transformació de l'agricultura i la ramaderia, els animals de peu rodó foren substituïts per maquinària moderna. La funció de sa Societat perdre força i el pes de l'organització i patrocini de la festa passà a l'Ajuntament - coincidint també amb l'arribada dels primers consistoris democràtics -, sempre amb la col·laboració de la *Unió Cavallista de Muro*, hereva, en certa manera, de sa Societat, que es va dissoldre finalment el 1992.

4.1.3. LA INTRODUCCIÓ DE LES CARROSSES

Segons les fonts orals, durant les primeres dècades del segle XX, hi havia poques carrosses i les que hi havia eren senzilles: un carro decorat amb fulles de fasser i un poc de paperí, amb una imatge de sant Antoni. Tampoc hi havia concursos, sinó que s'obsequiava a les persones que hi participaven amb els seus animals - la majoria eren cavalls i egües, muls i mules, ases i someres- amb un bitllet per participar en una rifa per a un sorteig que es feia el mateix vespre.

Amb l'empenta de la *Unión Agrícola Murense* es començaren a fer carrosses més elaborades. De manera que el 1948 s'acordà destinar tres premis a les carrosses participants a les Beneïdes, així com nomenar patró de la sa Societat a sant Antoni Abat.

Atès que les carrosses participants a la colcada de les Beneïdes cada cop eren més nombroses i, al mateix temps, més elaborades i artístiques, l'Ajuntament de Muro, l'any 1980 - coincidint amb el primer consistori municipal democràtic-, d'acord amb la *Unión Agrícola Murense*, estableix uns nous criteris arribat el moment de valorar les carrosses que sortien a concurs. El tema de les carrosses podia ser “Agrícola” o “Lliure”. Posteriorment, el 1992, el tema “Agrícola”, passà a nomenar-se “Tradicional” i engloba els temes agrícoles i ramaders, els de caire religiós - com per exemple estampes de la vida de sant Antoni - i les escenes tradicionals de Muro en particular i de Mallorca en general. Aquesta modalitat inclou també els carros enramellats.

4.1.4. LA INTRODUCCIÓ DELS DIMONIS

La tradició popular mallorquina vincula els dimonis amb la festa de sant Antoni Abat, tot recordant un dels episodis més coneguts de la seva vida: les temptacions diabòliques que va patir en l'aridesa i desolació del desert.

Muro, temps enrere, comptava amb dues figures de dimoni que sortien únicament en el transcurs de les Beneïdes, el dia 17 de gener. Acabada la desfilada desapareixien, i no tornaven sortir fins l'any següent. Aquests antics dimonis de Muro vestien una espècie de tela de sac, pintada amb serps, aranyes i calàpets esgarriats; les seves caretes, fornides de banyes afavorides i pèl, tenien un aspecte fereix i causaven temor; portaven coa i ales grotesques d'un color verdós, tot recordant la figura dels àngels rebels. Uns atributs que concorden amb els trets morfològics dels genis antics del paganisme grecoromà. Aquests dimonis habitualment duïen una forca de les que s'empraven a l'era i miraven que la gent no envaís el carrer, ja que tenien la funció de marcar l'espai de la festa durant la desfilada d'animals i de carrosses el capvespre de sant Antoni, al mateix temps que importunaven a la gent i espantaven els infants.

Des de la dècada de 1980 es produeix una revalorització dels dimonis a tota Mallorca, de la qual Muro i els dimonis murers no en són aliens.

El 2006 va néixer l'associació cultural "Dimonis de sa Pedrera", una colla de correfoc, creada amb la intenció de dinamitzar les festes majors de Muro: sant Antoni de gener (solstici d'hivern) i sant Joan de juny (solstici d'estiu). El dissabte de sant Antoni, després d'un espectacular correfoc, els Dimonis de sa Pedrera són els encarregats d'encendre els foguerons.

"Anar a veure ballar els dimonis" és l'expressió més repetida el dissabte de sant Antoni a Muro. Amb el ball dels dimonis i sant Antoni és dona començament a la vigília de la festa, la nit de foc. Els quatre dimonis balladors, grotescs i inofensius, han esdevingut amb el temps els grans protagonistes i els veritables dinamitzadors dels inicis de la revetla antoniana. El 2024, després de les beneïdes i finalitzat el lliurament dels premis a les millors carrosses, per primera vegada un dels "dimonis dels tres tombs" va ser elegit per sorteig públic entre les persones interessades en fer de dimoni i ballar, les quals prèviament havien depositat la seva papereta dins una urna. Amb aquesta iniciativa es pretén renovar progressivament, any rere any, els dimonis dels tres tombs que surten a ballar dissabte de la festa, així cada dimoni podrà ballar quatre anys.

4.2. MEMÒRIA DESCRIPTIVA

4.2.1. DESCRIPCIÓ DE L'ACTIVITAT

El 17 de gener, dia de sant Antoni Abat, patró dels animals, se celebren a tots els pobles de Mallorca les Beneïdes dels animals, per tal de garantir-los salut per a tot l'any. Aquest dia estava considerat com la festa dels animals i, motiu pel qual no se'ls feia treballar; els feien nets i els preparaven per dur-los a beneir; els donaven el millor menjar i estava mal vist tenir-los fermats. Per aquest motiu, després de les Beneïdes, era habitual deixar-los a lloure dins la tanca. A més, el dia de sant Antoni mai es feien matances.

Aquest esdeveniment festiu i religiós és especialment significatiu a Muro, on les Beneïdes són el moment més multitudinari i identitari, ja que tota la comunitat hi participa activament.

4.2.1.1. PREPARATIUS

El preparatiu de les carrosses comença mesos abans, quan cada col·lectiu, associació o grup prepara d'amagat les seves carrosses i disfresses dins les cotxeries del poble. És una feina que es fa en secret, perquè la temàtica és sorpresa. L'única persona que normalment té accés a les carrosses amb antelació és el presentador de la desfilada, a qui la gent sol convidar per mostrar-li les carrosses dies abans, perquè en pugui explicar tots els detalls amb rigor.

Pel que fa als animals, els amos els porten ben nets, arreglats i amb els millors arreus, perquè llueixin davant tothom.

4.2.1.2. ESTRUCTURA DE LA FESTA

Per analitzar l'estructura de les Beneïdes a l'actualitat, abans cal començar per l'aspecte religiós. El dematí a l'església parroquial, hi ha missa major, celebrada de manera solemne i amb la presència de les autoritats civils. Al sermó se sol fer l'elogi del sant anacoreta. Hi participen la coral i els xeremiers, que abans han acompanyat, a través d'un carrerany de murta, les autoritats a la Parròquia. Mentrestant, es fa la capta i es reparteixen estampes amb la imatge del sant; al final la coral i el poble canten els Goigs, amb la tonada pròpia, acompanyats de l'orgue. El rector recorda que el capvespre hi haurà les Beneïdes. La celebració religiosa culmina davant la capella de sant Antoni, profusament il·luminada i enramellada, amb una tocada dels xeremiers i el crit de "Visca sant Antoni!".

El migdia el personal de manteniment de l'Ajuntament escampa arena sobre l'asfalt del carrer perquè les bèsties no llenuguin. Es tracta d'una fina capa d'arena que després és enramada de brots de murta. A les finestres i balcons de les cases s'hi pengen els penons marcats per la TAU, creu de tres de tres braços distintiu dels religiosos antonians, de color vermell.

A les tres del capvespre repiquen les campanes i, poc temps després, pel portal segon del temple, surt una petita comitiva conformada per:

- el capellà, revestit amb la capa pluvial i portant la imatge del sant;
- el penó de sant Antoni, normalment enlairat cada any per la mateixa persona;
- l'escolà major amb el salpasse i el poalet, ple a vessar, d'aigua beneïda;

- escolanets o ajudants, que duen les bacines per rebre les almoines dels qui menen els animals.

Arribats al lloc on es costum beneir (baix de sa Plaça, enfront del carrer mossèn Jaume Mollet), el capellà deixa la imatge de sant Antoni damunt una tauleta preparada a l'efecte. Tot seguit, el penó se situa enmig del carrer.

El penó de sant Antoni, que possiblement data del segle XVIII, és un estendard de grans dimensions, confeccionat amb tela de domàs de seda vermella. La barra del penó està rematada per una flama de foc, tot recordant l'advocació del sant abat contra la malaltia coneguda amb el nom popular de "foc de sant Antoni". El penó és un dels elements més característics de Beneïdes, ja que té la funció d'assenyalar el començament i el final de la desfilada d'animals i de carrosses. Un cop han passat els animals i les carrosses, el penó és posat de bell nou enmig del carrer - escenari de la cavalcada, de manera que sigui visible des de l'església de santa Anna, lloc de sortida dels qui han d'anar a beneir; la qual cosa indica que tot ha acabat, que no hi ha perill, i que el poble pot anar a rebre la benedicció del sant, a través de l'aigua beneïda que aspergeix el sacerdot de manera generosa.

Al voltant de l'antic convent dels mínims (carrers de santa Anna, sant Francisco, Colomer i Joan Miró) s'hi concentren la banda de música, els xeremiers, els dimonis, els gegants, els caparrots, les carrosses, el bestiar de pèl i de llana, els animals de ploma, i moltes persones, de totes les edats, moltes d'elles vestides amb la indumentària tradicional mallorquina dels segles XVIII i XIX. Mentrestant, moltes persones omplen les aceres i intenten gaudir d'un lloc de privilegi durant les Beneïdes.

Un cop s'ha retirat el penó d'enmig del carrer, poden començar les Beneïdes. Segons marca la costum, a les tres i mitja en punt comencen a sonar els acords alegres de la banda de música i s'inicia la desfilada.

Al capdavant, hi van dos o més cavalls muntats; segueix un sant Antoni, cavalcant una somera o un ase, amb la capulla calada i flanquejat pels dimonis que li donen mala vida. A continuació, venen la Banda de Música, les autoritats locals i autonòmiques, i les dues clàssiques carrosses amb els obsequis per agrair o estimular la participació, assegut en una cadira de braços, hi trobem un sant Antoni que reparteix caramels a balquena. De seguida, entren: els set caparrots, que representen una sèrie de personatges relacionats amb els costums i la vida de les possessions de Muro; l'associació de xeremiers, precedint els gegants xeremiers, Antoni i Joan; i l'agrupació de ball de bot.

Immediatament després, un nombrós grup de persones - principalment infants i famílies - conformen la comitiva que acudeix a rebre l'aigua beneïda i a implorar el patrocini de sant Antoni damunt els seus animals, domèstics i de companyia: cans de diferents races, moixos, conills, tortugues, aus, animals exòtics, entre moltes d'altres espècies.

Després dels animals, arriba el torn de les carrosses. Se celebra un concurs i es premien les millors carrosses i comparses, que actualment es divideixen en dues categories distintes: la "tradicional", amb temes de caire religiós, agrícoles i ramaders, com la vida de sant Antoni i escenes tradicionals de Muro i de Mallorca, i la "lliure".

L'acte és animat per un presentador que, des del balcó de l'ajuntament, comenta l'acte presentant les persones que hi participen.

4.2.2. MARC ESPACIAL

Àmbit territorial: nucli urbà de Muro.

L'itinerari de les Beneïdes ha anat canviant. A mesura que la manifestació anava agafant puixança, es va pensar que el carrer de santa Anna i el carrer Nou serien els llocs ideals. Actualment, la desfilada es fa des de la plaça del Convent fins a l'esplanada de l'ajuntament, on espera el capellà per beneir tant persones i animals com comparses i carrosses. Allà s'hi disposa una grada on s'asseuen les autoritats per observar l'esdeveniment. Damunt la plaça també s'hi col·loquen cadires i bancs, perquè la gent pugui veure la desfilada.

Espais de la festa:

- **Concentració:** als voltants de l'antic convent dels mínims: carrers de santa Anna, sant Francisco, Colomer i Joan Miró.
- **Recorregut:** carrer Joan Carles I o carrer Nou, plaça del Comte d'Empúries Hug IV i carrer Lluís Carreres.
- **Lloc del beneir:** baix de sa Plaça, enfront del carrer mossèn Jaume Mollet.

4.2.3. SUBJECTES PROTAGONISTES: PARTICIPANTS I EXECUTANTS

La festa és oberta a la participació de públic local i visitants. A les Beneïdes hi participa tota la comunitat local, o bé portant un animal a beneir o bé participant de les carrosses o com a públic. Hi ha un protocol d'ordenació i rols ritualitzats.

Protagonistes (tenen els papers més rellevants durant les Beneïdes):

- Capellà: encarregat de beneir.
- Penoner: porta el penó.
- Escolà major: encarregat de recollir les ofrenes econòmiques que fan les persones que reben la benedicció.

- Escolanets.
- Obrers o ajudants.
- Personal que fa feina per a l'ajuntament.
- Voluntaris que col·laboren amb l'organització.
- Presentador de l'acte.
- Banda de Música.
- Autoritats locals i autonòmiques.
- Xeremiers.
- Agrupació de ball de bot.
- Dimonis, caparrots i gegants:

o Els dos caparrots de Pere Fluxà (1985).

o Els set caparrots, relacionats amb els costums i la vida de les nostres possessions.

o Els dos dimonis, obra de Pere Pujol (1987)

o Els sis dimonis de Jaume Figuera, de sant Llorenç (1987)

o Els quatre dimonis del "Ball dels tres tombs", de Kake Portas (2005).

o Gegants xeremiers Antoni i Joan.

- Persones (infants i adults) que porten a beneir tot tipus d'animals, domèstics i de companyia.
- Públic que ha contemplat la cavalcada i que finalment també va a rebre la benedicció del sant, a través de l'aigua beneïda que aspergeix el sacerdot.

4.2.4. ORGANITZACIONS I ASSOCIACIONS QUE PARTICIPEN AL DESENVOLUPAMENT

- Ajuntament de Muro.
- Parròquia de sant Joan Baptista de Muro.
- Banda de música Unió Artística Murera.
- Associació de Xeremiers Es Reguinyol.
- Dimonis de sa Pedrera.
- Agrupació folklòrica Revetla d'Algebeli.
- Unió Cavallista de Muro.
- Centres educatius.
- Associacions i entitats de caire cultural, social i esportiu.
- Comerç local.
- Voluntariat ciutadà.

4.2.5. REGISTRES MULTISENSORIALS ASSOCIATS

- Registres visuals: carrosses, penons i domassos, imatges del sant, animals engalanats.

Des de l'any 2012, s'ha incorporat la TAU antoniana, tant en la indumentària de la festa com en els cartells i programes que anuncien les distintes activitats.

- Registres sonors: repic de campanes, banda de música, xeremies, bullici del carrer.
- Registres olfactius: murta fresca.
- Registres tàctils: bacina, bàcul i campaneta, elements d'ornamentació.
- Registres gustatius: gastronomia de sant Antoni.

Durant les festes de sant Antoni, a la zona de Muro i sa Pobla destaquen les espinagades d'anguila, que donen protagonisme a les verdures hivernenques de l'horta (espinacs, bledes, cebes tendres, etc.) i l'anguila de s'Albufera; tot condimentat amb els assaboriments molt picants, també molt propis de la zona.

El dinar del dia de sant Antoni se celebra tot just abans de les Beneïdes. Com és tradicional en els dinars festius de Muro, comença amb un arròs amb tallades, ben especiat (arròs brut), típic de la gastronomia murera. Com a segon plat, uns escaldums o una porcella rostida. Les postres del dinar de sant Antoni són un meló "lleig" - estotjat durant l'estiu per a l'ocasió - i taronges clementines, la fruita del temps, ametles i cacauets torrats. Entre la gran diversitat de dolços típics de la cuina murera, cal destacar l'ensaimada, llisa o farcida amb gran varietat de productes. L'ensaimada farcida d'ametla o pasta reial i tots els seus derivats (bruta, rebruta i imperial) probablement era exclusiva de Muro, ja que fins a finals del segle XX es desconeixia a molts indrets de Mallorca.

4.2.6. INTERPRETACIÓ I SIMBOLISME

La festa de sant Antoni és el resultat de la cristianització d'antigues cerimònies paganes i representa la transició hivernal, el solstici, i la renovació cíclica del món agrari per protegir els animals i els conreus, i per promoure la fecunditat.

El foc dels foguerons de la nit anterior (dia 16) purifica i fecunda; i l'aigua beneïda que reparteix el capellà del dia de sant Antoni protegeix i regenera els conreus, els animals i els humans. De fet, la benedicció d'animals condensa la memòria d'una societat agrària: el porc, com a base alimentària històrica; i les cavalleries i el bestiar, com a força de treball. Els goigs reforcen la transmissió oral i l'adhesió devocional.

La majoria dels estudiosos del calendari festiu popular coincideixen en afirmar que sant Antoni Abat inaugura el Carnaval, uns dies de disbauxa que es perllongaran fins els tres darrers dies d'abans del dimecres de cendra. La festa del sant eremita s'hauria convertit en una espècie de "festa-pont", entre les festes nadalenques i les de carnaval. Tal volta dins aquest context hem d'incloure les carrosses de temàtica lliure de les Beneïdes de Muro, modalitat introduïda vers la primera meitat del segle XX, amb un marcat caràcter carnavalesc o de crítica social (amb temes de gran actualitat).

5. ELEMENTS MATERIALS VINCULATS

5.1. ELEMENTS MATERIALS RELACIONATS

- Penó de sant Antoni.
- Imatge de sant Antoni que presideix les Beneïdes (Segle XVII).
- Capa pluvial.
- Poalet amb l'aigua beneïda i el salpasser.
- Campaneta.
- Bacines.
- Tauleta.
- Arena.
- Murta.
- Cavalls muntats encapçalant la desfilada.
- Sant Antoni amb la capulla calada, cavalcant una somera.
- Carrosses amb els obsequis per agrair o estimular la participació (amb un home vestit de sant Antoni que reparteix caramels a balquena).
- Guardes d'ovelles, cabres i d'altres bestiar.
- Cavalcada dels equins: cavalls i egües, ases i someres, muls i mules
- Carrossa institucional amb sant Antoni Abat
- Carruatges i carros enramellats.
- Carrosses.

5.2. INDUMENTÀRIA

- Indumentària litúrgica (capa pluvial, mandil, casulles).
- Vestuari dels dimonis (màscara amb banyes, casots pintats, picarols, graneres, forques, elements ignífugs als correfocs).
- Vestuari tradicional de músics i xeremiers.
- Vestuari tradicional de les persones que participen de les Beneïdes.
- Engalanament d'animals (ramells, borles, mantetes).

6. DEFINICIÓ I CARACTERITZACIÓ DE L'ACTIVITAT COM A BÉ INTEGRANT DEL PATRIMONI CULTURAL IMMATERIAL

D'acord amb la Llei 18/2019, de 8 d'abril, de salvaguarda del patrimoni cultural immaterial de les Illes Balears, les Beneïdes de sant Antoni de Muro són un bé integrant del patrimoni cultural immaterial ja que s'identifiquen com a manifestació cultural viva, transmissible i recreada per la comunitat, amb significats col·lectius compartits. A continuació es justifiquen els trets definidors:

És un patrimoni que està interioritzat per la comunitat.

La participació massiva i la continuïtat secular ho demostren: la comunitat murera reconeix les Beneïdes com a pròpia i indispensable.

És un patrimoni compartit pels membres de la col·lectivitat.

Parroquia, Ajuntament, associacions i veïnats actuen cooperativament; el ritual s'obre a totes les edats i condicions, amb rols reconeguts.

És un patrimoni viu i dinàmic.

La festa ha anat incorporant innovacions, però sense perdre l'essència de la tradició (benedicció d'animals i vinculació amb l'agricultura i la ramaderia).

És un patrimoni cultural transmès i recreat.

Transmissió intergeneracional a través de goigs, gloses, consuetes, llibres d'obreria i experiència festiva; recreació anual adaptada als temps.

És un patrimoni que té també una dimensió material.

Elements com la imatge de sant Antoni, la bacina, el bàcul, la campaneta, el penó, els domassos, les carrosses i el vestuari configuren, entre d'altres, el suport material.

És un patrimoni preservat tradicionalment per la comunitat.

Obreria, parròquia i entitats locals han sostingut el culte i la festa de sant Antoni. A més, també s'ha procurat el manteniment i la restauració dels béns materials associats, com ara el retaule de la capella de sant Antoni i el penó.

És un patrimoni contextualitzat en un temps i en un espai concrets:

- Data ritualitzada: horabaixa del 17 de gener. En cas de mal temps, les Beneïdes s'ajornen al diumenge posterior a la festivitat.
- Espais significats: concentració als voltants del exconvent dels mínims (carrers de santa Anna, sant Francisco, Colomer i Joan Miró); recorregut pel carrer Joan Carles I o carrer Nou, plaça del Comte d'Empúries Hug IV i carrer de Lluís Carreres; Beneïdes baix de sa Plaça, enfront del carrer mossèn Jaume Mollet.

És un patrimoni experimentat en temps present.

La celebració manté una alta vigència i participació anual, amb adaptacions organitzatives i de seguretat contemporànies.

És un patrimoni imbricat en les formes de vida tradicionals.

Es manté la relació amb el cicle agrari a través de la benedicció del bestiar aigua - que actua com a element purificador -; però també a través de la gastronomia - de temporada i vinculada a la zona de s'Albufera - i de la música i danses populars.

És un patrimoni que no admet còpia.

L'experiència és arrelada en la comunitat i en l'espai de Muro, amb significats no replicables fora del seu context cultural.

És un patrimoni ritualitzat.

Les Beneïdes mantenen una estructura estable, amb gestes i fórmules codificades.

És un patrimoni que constitueix una experiència sensorial.

Implica registres visuals, sonors, olfactivs, gustatius i tàctils, que conformen una vivència col·lectiva intensa.

És un patrimoni vulnerable.

A pesar de què la supervivència de les Beneïdes està garantida en l'actualitat, existeixen riscos derivats de la progressiva massificació de les festes tradicionals; dels canvis en les formes de vida - fet que comporta la pèrdua d'oficis tradicionals i el declivi de la vida pagesa -; i del canvi demogràfic i lingüístic.

Per aquest motiu, es proposen mesures de salvaguarda.

7. MESURES DE SALVAGUARDA

Les Beneïdes de Muro actualment no corren risc de desaparèixer. La clau de la seva supervivència rau en l'arrelament i el reconeixement per part de la comunitat de les seves particularitats i trets culturals. Alhora, és una manifestació dinàmica, que es troba en evolució i canvi constants, per la qual cosa s'ha anat adaptant a l'espai geogràfic i a la vida de la comunitat que la viu i la transforma. De fet, amb els anys, s'ha anat modificant l'itinerari i han desaparegut els carros que feien tres voltes al circuit de les Beneïdes, adornats amb branques de fasser i murta. També s'han perdut les bísties, ja que les feines de camp ja no es fan amb animals; però aquestes han estat substituïdes per la presència de cavalls. Pot ser en un futur ja no hi hagi guardes d'ovelles, però es podrien substituir per altres animals de caire més domèstic.

7.1. MESURES PRESES

A partir de la dècada dels anys 70 del segle XX la festa de sant Antoni a Muro ha anat evolucionant, de manera que ha anat incorporant, any rere any, diferents suggeriments, activitats i rituals, sempre amb la intenció de fomentar la participació i l'arrelament comunitari.

En els darrers anys, l'agrupació folklòrica Revetla d'Algebli duu a terme iniciatives per vetllar per la qualitat i per la correcció històrica de la vestimenta tradicional dels participants o per orientar sobre aquesta qüestió.

7.2. PROPOSTA D'ALTRES MESURES DE SALVAGUARDA.

Amb la finalitat de salvaguardar aquest patrimoni i tal com estableix la Llei 18/2019, de 8 d'abril, de Salvaguarda del patrimoni cultural immaterial de les Illes balears, les administracions han de dur accions per dinamitzar, revitalitzar, comunicar, difondre, promocionar, fomentar, protegir i transmetre a les noves generacions les Beneïdes.

Amb l'objectiu de garantir la pervivència de les Beneïdes de Muro i la seva vinculació amb la comunitat, s'estableixen una sèrie de mesures de salvaguarda en diferents àmbits (estudi, difusió, protecció i transmissió):

Àmbit d'estudi:

1. Fomentar estudis científics, tècnics, artístics i lingüístics, com també metodologies d'investigació sobre les Beneïdes.

Aquestes investigacions no només han de contribuir a ampliar el corpus teòric sobre determinats aspectes de les Beneïdes i dels béns materials vinculats, sinó que han de ser la base per al disseny de les accions d'educació, promoció i foment. A més, poden esdevenir una eina clau per determinar futures accions de salvaguarda.

2. Impulsar la creació d'un arxiu fotogràfic i audiovisual per preservar la memòria col·lectiva de les Beneïdes.

Àmbit de difusió:

3. Estimular el coneixement de les Beneïdes i dels seus components en diferents àmbits.

Fomentar la divulgació del llegat de les Beneïdes en l'àmbit educatiu formal i no formal com a eina d'integració comunitària.

4. Vetllar perquè la presència als mitjans de comunicació i informació, i a les xarxes socials sigui compatible amb els valors essencials de les Beneïdes.

Els mitjans de comunicació desenvolupen un paper fonamental a l'hora de difondre i donar valor al patrimoni cultural immaterial. De fet, les Beneïdes de Muro han tingut des de sempre un fort ressò mediàtic. Ara bé, en el context actual de difusió a gran escala dels fenòmens culturals – sobretot les festes – a través de les xarxes socials, cal assegurar que la necessitat d'informar i difondre no suposi una sobreexposició que derivi en la massificació, sinó que generi una assistència sostenible que garanteixi la pervivència de les Beneïdes d'acord amb els seus valors essencials.

5. Fomentar la difusió en termes qualitius.

En tots els casos, per a una promoció correcta del significat tant en els materials educatius com en la presència en els mitjans i sistemes digitals de comunicació.

Àmbit de protecció:

6. Assegurar que la presència dels animals a les Beneïdes és compatible amb la seva protecció i benestar, tal com estableix l'article 6 de la Llei de Salvaguarda del Patrimoni Cultural Immaterial de les Illes Balears.

7. Vetllar per la conservació dels béns materials associats.

Preservar els suports materials del patrimoni cultural immaterial, tant moble com immoble i, si escau, promoure accions de conservació i restauració.

8. Vetllar per la qualitat i per la correcció històrica de la vestimenta tradicional dels participants o per orientar sobre aquesta qüestió.

Àmbit de transmissió:

9. Assegurar la participació activa de la comunitat.

Una de las bases fonamentals per assegurar la conservació de les Beneïdes i fomentar-ne la valoració en tant que bé del patrimoni cultural immaterial de Mallorca és assegurar que es mantingui la participació coordinada dels diversos agents involucrats que conformen la comunitat portadora (Ajuntament, Parròquia, entitats culturals, centres educatius, voluntariat, etc.).

10. Evitar la fossilització.

Entendre el dinamisme de les Beneïdes, de manera que s'adaptin als canvis socials sense perdre els trets identitaris.

11. Afrontar el repte de la interculturalitat.

Tot mantenint l'essència i l'esperit de les Beneïdes – així com la utilització del català de Mallorca com a llengua vehicular - la seva pervivència passa per fomentar la integració de la població nouvinguda de manera vivencial.

Finalment, i amb l'objectiu d'assegurar la protecció de les Beneïdes com a bé del patrimoni cultural immaterial, totes aquestes mesures – i d'altres que puguin esdevenir rellevants per minimitzar els factors de risc – haurien d'estar presents en el pla de salvaguarda. Com estableix l'article 24 de la Llei 18/2019, de 8 d'abril, de salvaguarda del patrimoni cultural immaterial, es tracta d'un instrument de gestió participativa, que s'ha d'anar revisant de manera periòdica. El pla de salvaguarda haurà de ser elaborat i executat de manera participativa per part dels agents que conformen la comunitat portadora, amb l'aprovació del Consell Assessor del Patrimoni Cultural Immaterial de Mallorca.

8. CONCLUSIÓ

Per tot l'exposat, proposem declarar **Bé d'Interès Cultural Immaterial (BICIM)** les Beneïdes de sant Antoni Abat de Muro, incloent el conjunt de pràctiques, usos i representacions.

